ISSN 2307-5740
DOI 10.31891/2307-5740

Науковий журнал

ВІСНИК

Хмельницького національного університету

Економічні науки

2020, № 3

Scientific journal

HERALD

of Khmelnytskyi National University

Economic sciences

2020, Issue 3

Хмельницький 2020

ВІСНИК
Хмельницького національного університету

Затверджений як фахове видання (перереєстрація), група «Б»
Наказ МОН 28.12.2019 №1643

Засновано в липні 1997 р. ***Виходить 6 разів на рік***

Хмельницький, 2020, № 3 (282)

Засновник і видавець: Хмельницький національний університет
(до 2005 р. — Технологічний університет Поділля, м. Хмельницький)

Наукова бібліотека України ім. В.І. Вернадського http://nbuv.gov.ua/j-tit/Vchnu_ekon

Журнал включено до наукометричних баз:

Index Copernicus	http://jml2012.indexcopernicus.com/i++i+i++,p4539,3.html
Google Scholar	http://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=nDupjDAAAAAJ
РИНЦ	http://elibrary.ru/title_about.asp?id=37652

Головний редактор	**Войнаренко М. П.**, д. е. н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії наук України, проректор з науково-педагогічної та наукової роботи, перший проректор Хмельницького національного університету
Заступник головного редактора. Голова редакційної колегії серії «Економічні науки»	**Нижник В. М.,** д. е. н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, проректор з науково-педагогічної роботи Хмельницького національного університету
Відповідальний секретар	**Кравчик Ю.В.,** к. е. н., начальник відділу інтелектуальної власності та трансферу технологій Хмельницького національного університету

Члени редколегії серії «Економічні науки»

Войнаренко М. П., д. е. н.; **Альохін О. Б.,** д. е. н.; **Асаул А. М.,** д. е. н. (Російська Федерація); **Васильківський Д. М.,** д. е. н.; **Вівчар О. І.,** д. е. н., **Ведерніков М. Д.,** д. е. н.; **Вишковська Зофія,** д. е. н. (Польща); **Геєць В. М.,** д. е. н.; **Гончар О. І.,** д. е. н.; **Григорук П. М.,** д. е. н.; **Джалагонія Давід,** проф. (Грузія); **Диха М. В.,** д. е. н.; **Дудко В. М.,** д. е. н. (Російська Федерація); **Журба І. Є.,** д. е. н.; **Завгородня Т. П.,** д. е. н.; **Замазій О. В.,** д. е. н.; **Євдокимов В. В.,** д. е. н.; **Йохна М. А.,** д. е. н.; **Кравчик Ю. В.,** к. е. н., **Ковальчук С. В.,** д. е. н.; **Кулинич Р. О.,** д. е. н.; **Лук'янова В. В.,** д. е. н.; **Ляшенко О. М.,** д. е. н.; **Любохинець Л. С.,** к. е. н.; **Матюх С. А.,** к. е. н.; **Мікула Н. А.,** д. е. н.; **Микитенко В. В.,** д. е. н.; **Мороз О. В.,** д. е. н.; **Нижник В. М.,** д. е. н.; **Олуйко В. М.,** д. н. держ. упр.; **Орлов О. О.,** д. е. н.; **Рудніченко Є. М.,** д. е. н.; **Савіна Г. Г.,** д. е. н.; **Семикіна М. В.,** д. е. н., **Скоробогата Л. В.,** к. е. н.; **Стадник В. В.,** д. е. н.; **Тельнов А. С.,** д. е. н.; **Ткаченко І. С.,** д. е. н.; **Троціковскі Тадеуш,** к. е. н. (Польща); **Тюріна Н. М.,** к. е. н.; **Філиппова С. В.,** д. е. н.; **Хрущ Н. А.,** д. е. н.; **Церуйова Тетяна,** д. е. н. (Словакія); **Череп А. В.,** д. е. н.; **Чорна Л. О.,** д. е. н.

Технічний редактор	**Кравчик Ю. В.,** к. е. н.
Редактор-коректор	**Броженко В. О.**

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Хмельницького національного університету, протокол № 10 від 25.06.2020

Адреса редакції:	**Україна, 29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11, Хмельницький національний університет редакція журналу "Вісник Хмельницького національного університету"**
☎	**(0382) 67-51-08**
e-mail:	**visnyk.khnu@gmail.com**
web:	**http://journals.khnu.km.ua/vestnik http://lib.khnu.km.ua/visnyk_tup.htm**

Зареєстровано Міністерством України у справах преси та інформації.
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 9721 від 29 березня 2005 року (перереєстрація)

© Хмельницький національний університет, 2020
© Редакція журналу "Вісник Хмельницького національного університету", 2020

ЩЕРБИНА А. А., БАБАК А. В.
РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛЕЙ ВЛАСНОСТІ НА ЖИТЛО
У ВІТЧИЗНЯНІЙ І ЗАРУБІЖНІЙ ПРАКТИЦІ УПРАВЛІННЯ 203

ЄЛІСЄЄВА О., ЄЛІСЄЄВ Є.
ОНЛАЙН-ОСВІТА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ
ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ ДЛЯ НАВЧАННЯ В СВІТІ 219

ОВСЯННІКОВА Н. В.
ДЕТЕРМІНАНТИ СПОЖИВЧОЇ ПОВЕДІНКИ: ЕЛАСТИЧНІСТЬ ПОПИТУ 226

ТЕРОН І. В.
ВНУТРІШНІЙ РИНОК ПРАЦІ:
НАПРЯМИ ЗМІН У НЕСТАБІЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ 234

ВЕДЕРНІКОВ М.Д., ВОЛЯНСЬКА-САВЧУК Л.В., ЗЕЛЕНА М. І.,
БАЗАЛІЙСЬКА Н. П., ЧЕРНУШКІНА О. О.
ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА 239

ГУРОЧКІНА В. В., МЕНЧИНСЬКА О. М.
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР В
ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГАХ СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ 248

УДК 338
DOI: 10.31891/2307-5740-2020-282-3-43

ГУРОЧКІНА В. В.
Університет державної фіскальної служби України
МЕНЧИНСЬКА О. М.
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР В ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГАХ СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ

У статті досліджено інтеграційні бізнес-процеси українського виробництва в контексті його включення до світового господарства, виявлено посилення рівня залежності вітчизняного машинобудування від імпортної сировини, матеріалів та комплектуючих. Здійснено оцінку динаміки ступеня локалізації промисловості за основними видами діяльності, зокрема в переробній промисловості, виявлено переваги та недоліки функціонування інтегрованих корпоративних структур. Доведено, що інтеграційні зв'язки машинобудівних підприємств переробної промисловості України визначають особливості функціонування промислових інтегрованих бізнес-структур. Відзначено поселення потенціалу інтегрованих підприємницьких структур із світовими лідерами в автомобільній промисловості України, що сприятиме посиленню техніко-технологічної складової економічної безпеки галузі машинобудування.

Ключові слова: інтегровані корпоративні структури, ступінь локалізації виробництва, імпортозалежність, машинобудування, автомобілебудування, інтеграція, глобальний ланцюг вартості.

HUROCHKINA V.
University of the State Fiscal Service of Ukraine
MENCHYNSKA O.
Vinnytsia Trade and Economic Institute of KNTEU

FEATURES OF FORMATION AND FUNCTIONING OF INTEGRATED STRUCTURES IN GLOBAL VALUE CHAINS

The article examines the integration business processes of Ukrainian production in the context of its inclusion in the world economy, reveals the strengthening of the level of dependence of domestic engineering on imported raw materials and components. The dynamics of the degree of localization of industry by the main types of activity, in particular in the processing industry, is assessed, the advantages and disadvantages of the functioning of integrated corporate structures are revealed. It is proved that the integration ties of machine-building enterprises of the processing industry of Ukraine determine the peculiarities of the functioning of industrial integrated business structures. The settlement of the potential of integrated business structures with world leaders in the automotive industry of Ukraine was noted, which will help strengthen the technical and technological component of economic security of the engineering industry. It is highlighted that the objective conditions for the formation and operation of integrated corporate structures are the needs of the economy and the state of the industry, which are due to technical and technological reasons, monopolistic aspirations and aimed at reducing costs. It is noted that the formation of integration mechanisms provide an opportunity to attract investment or achieve capital consolidation in order to obtain high returns. The source of strategic advantages for the participants of integrated structures is the competitive advantages that participants acquire through the transfer of technology, knowledge and skills in the value chain. The sources of competitive advantages are the intensification of latent manifestations of emergent properties, which encourage technological development, provision of resources, market conquest, etc.

Keywords: integrated corporate structures, the degree of localization of production, import dependence, mechanical engineering, automotive, integration, global value chain.

Постанова проблеми. За умов посилення інтеграційних процесів та включення все більшої кількості підприємств в глобальні світові ланцюги створення вартості особливо гостро постає проблема формування та функціонування інтегрованих підприємницьких бізнес-структур в промисловості. Інтеграційні механізми функціонування підприємств промисловості дозволяють знизити витрати на трансакційні операції і сприяють локальному формуванню доданої вартості на всіх етапах виробництва, що в свою чергу знижує ризики втрат прибутку в імпортозалежних економіках емерджентного типу. Особливо гостро постає проблема локалізації виробництва в умовах пандемії COVID-19.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням локалізації промисловості України присвячені роботи багатьох українських науковців та вчених, зокрема проблемам формування підприємницького потенціалу промислових підприємств та дослідженню локалізаційних процесів у працях М.П. Войнаренко [2,11,12], О.І. Гончар, В.В. Хачатрян [3], І. Шовкун [10] та інших. Аналіз наукової літератури з питань інтеграційних зв'язків промислових підприємств показав, що сьогодні ведуться інтенсивні дослідження обґрунтування діяльності інтегрованих підприємницьких структур, про це свідчать, зокрема, праці П.Ю. Буряка [1], О.В. Горбачевської [4], З.Я. Шацької [9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Враховуючи розвиток інтеграційних бізнес-процесів українського виробництва та процес його входження до світового господарства, посилення рівня залежності вітчизняного машинобудування від імпортної сировини, матеріалів та комплектуючих,

доцільно оцінити динаміку ступеня локалізації промисловості за основними видами діяльності, зокрема в переробній промисловості для виявлення переваг та недоліків функціонування інтегрованих корпоративних структур. Виявивши інтеграційні зв'язки машинобудівних підприємств переробної промисловості України можна проаналізувати особливості функціонування промислових інтегрованих структур та визначити їх місце в глобальних ланцюгах створення вартості.

Метою статті є дослідження особливостей формування та аналіз функціонування промислових інтегрованих корпоративних структур в глобальних ланцюгах створення вартості.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Для реалізації поставленої мети перед авторами поставленні наступні завдання:

1. Проаналізувати динаміку ступеня локалізації виробництва за видами промислової діяльності України.
2. Оцінити динаміку концентрації зміни у використанні національних ресурсів промисловості України.
3. Проаналізувати динаміку показників імпортозалежності виробництва за видами промислової діяльності України.
4. Показати переваги та недоліки функціонування інтегрованих структур у промисловості України.
5. Виявити інтеграційні зв'язки машинобудівних підприємств переробної промисловості України.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах конкуренція на міжнародному та внутрішньому ринках загострюється, що визначає необхідність підвищення уваги керівників організацій до інноваційної діяльності, оскільки тільки її результати дозволяють створити продукцію, яка б задовольняла зростаючі вимоги ринку та забезпечувала високий рівень прибутків підприємств [3, с.78]. З огляду на посилення конкурентоспроможності промислових підприємств значну увагу сьогодні приділяють виробничим та інтеграційним процесам у ланцюгах створення доданої вартості, які активно поширюються в Україні. Характерними особливостями виробничих інтеграційних ланцюгів доданої вартості є передача факторів виробництва, починаючи від капіталу (інвестування, кредитування, страхування тощо), праці, сировини, матеріалів, комплектуючих, інтелектуальних здібностей, техніки, обладнання та послуг (юридичні, орендні, маркетингові, професійні консультації тощо).

Такі процеси впливають на рівень безпеки економічного та інноваційного потенціалу промислових підприємств. Враховуючи те, що досягнення найвищого рівня безпеки характеризуються інноваційними перетвореннями підприємства, а довгостроковий розвиток неможливий без застосування основних заходів сучасної системи економічної безпеки інноваційного потенціалу [5, с.56] тому вкрай важливим є контроль та постійний моніторинг рівня локалізації виробництва для забезпечення захисту промислових підприємств. Вимоги щодо мінімальної частки локальних компонентів у продукції, що виробляється місцевими ланками транснаціональних виробничо-збутових ланцюжків, часто стають предметом спеціального законодавства, а також державних програм (наприклад, тих, що стосуються будівництва об'єктів інфраструктури) [9, с. 33].

Процеси поглиблення інтеграції промислових підприємств у світовий простір характеризуються зменшенням рівня локалізації промислових підприємств, а перевищення надає їм статус «національного», при нормативних значеннях локалізації продукції у 2014 р. не менше 25 %, у 2015 р. – 30 %, у 2016 р. – 40 %, з 2017 р. – 50 %. Із збільшенням ступеня локалізації виробництва домінує використання української сировини, матеріалів та комплектуючих. Враховуючи значимість ступеня локалізації промислового виробництва у визначенні ефективності інтеграційних зв'язків в емерджентній економіці, слід проаналізувати цей індекс за видами промислової діяльності України. Результати згруповано у таблиці 1. Показники ступеня локалізації промисловості України характеризують домінування української сировини в промисловому виробництві. Так показник використання за 2013–2018 рр. виріс на 13,77 %, у 2013 р. становив 47,31 %, а у 2018 р. на 61,08 %.

Проте, у розрізі окремих видів промислової діяльності простежується нестабільна тенденція, яка проявляється у від'ємному значенні показника локалізації промислового виробництва, тобто промислові підприємства даного виду діяльності мають значний рівень імпортозалежності. В цілому, щодо промисловості висновок є таким, що національна промисловість з характерною більшою часткою національної складової у виробництві стає імпортонезалежною та зміцнює свій ресурсний потенціал промисловості, розширюючи ресурсну базу. Результати розрахунків у 2013 р. показника ступеня локалізації виробництва добувної промисловості характеризуються вкрай низьким значенням використання сировини, матеріалів та комплектуючих виробів вітчизняного виробництва (за проміжним споживанням) у розмірі лише 15,4 %. У 2015 р. показник знизився до 8,5 %, що в першу чергу пов'язано із катастрофічною залежністю країни в цілому та промислового виробництва, зокрема, від імпортної сирої нафти та природного газу. Проте, динаміка у 2017 р. та 2018 р. значно покращилась, показники національної сировини у складі випуску продукції добувної промисловості виросли на 39,27 %. На таке стрімке зростання позитивно вплинули показники ступеня локалізації добування сирої нафти та природного газу у розмірі 329,89 %. Починаючи з від'ємного значення у 2013 р. –303,46 % (посилили вплив на показник військові дії на сході України та нестабільність політичної сфери) показник використання національної сировини у складі випуску продукції добувної промисловості збільшився до 26,43 % у 2018 р.

Така стрімка зміна пояснюється спустошенням нафтопроводів України у 2014 р. АТ «Укратранснафта», що є наслідками лобіювання в уряді проекту вилучення з незадіяних для транспортування нафти трубопроводів технологічної нафти та її переробки на потужностях Кременчуцького НПЗ АТ «Укртранснафта». Оператор нафтопроводів України АТ «Укртранснафта» відкачала 606 тис. т технологічної нафти з трубопроводів у власні сховища, а також на Кременчуцький НПЗ, Дрогобицький НПЗ і Надвірнянський НПЗ. Таким чином, відбулась переробка технологічної нафти в нафтопродукти з трубопроводів, що простоюють, тобто використано стратегічний запас. Станом на 2014 р. балансова вартість нафти в трубопроводах України становила 400–800 грн /т, її продаж і подальша переробка потенційно дозволили АТ «Укртранснафта» заробити сотні мільйонів доларів США. Видобуток природного газу в Україні переживає період трансформаційних змін, оскільки поступово посилюється роль приватних компаній та часткової приватизації державної компанії «Укргазвидобування». На газовидобувному ринку України працює понад 40 структурних об'єднань, серед яких виділяють п'ять найбільших груп, що володіють газовидобувними промисловими підприємствами, об'єднуючи їх від двох до семи компаній.

Таблиця 1

Динаміка ступеня локалізації виробництва за видами промислової діяльності України, %*

Вид промислової діяльності	Ступінь локалізації за роками						Відхилення, 2018/2013, %
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Промисловість	***47,31***	***48,00***	***44,70***	***46,03***	***60,70***	***61,08***	***13,77***
Добувна промисловість	*15,40*	*27,10*	*8,50*	*48,43*	*49,33*	*54,67*	*39,27*
Добування кам'яного та бурого вугілля	61,81	14,61	–48,22	–1,83	11,26	22,08	–39,73
Добування сирої нафти та природного газу	–303,46	–133,34	–92,84	18,04	19,10	26,43	329,89
Добування металевих руд, інших корисних копалин та розробка кар'єрів; надання допоміжних послуг у сфері добувної промисловості	92,37	90,81	87,26	90,59	92,78	93,81	1,44
Переробна промисловість	*43,44*	*42,32*	*42,28*	*35,68*	*57,64*	*56,82*	*13,38*
Виробництво харчових продуктів; напоїв та тютюнових виробів	81,34	82,29	84,81	81,31	89,57	88,68	7,35
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри та інших матеріалів	–129,32	–115,33	–82,65	–89,34	23,15	18,83	148,15
Виробництво деревини, паперу; поліграфічна діяльність та тиражування	55,49	55,21	62,45	63,24	70,38	72,63	17,14
Виробництво коксу та коксопродуктів	93,86	82,31	68,66	74,74	79,80	89,43	–4,43
Виробництво продуктів нафтоперероблки	–107,40	–220,01	–217,49	–160,43	16,96	6,05	113,45
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	–17,34	–45,87	–53,90	–108,79	–21,66	–12,36	4,98
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	–109,14	–103,74	–57,48	–64,22	32,12	34,48	143,62
Виробництво гумових і пластмасових виробів	16,52	21,10	24,79	23,23	38,18	38,02	21,50
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	70,44	69,50	73,36	72,65	81,02	82,30	11,85
Металургійне виробництво	84,06	87,58	88,80	87,82	88,47	87,59	3,53
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	30,38	1,44	1,41	5,16	36,01	45,89	15,51
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	–348,15	–284,05	–448,60	–389,69	–61,20	–98,63	249,53
Виробництво електричного устаткування	13,82	18,31	17,46	–2,42	40,25	32,70	18,87
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угрупувань	–40,18	–47,52	–76,04	–128,81	–59,01	–57,18	–17,00
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	–290,92	–162,19	–222,81	–363,64	–55,27	–57,07	233,85
Виробництво інших транспортних засобів	90,39	77,44	86,32	82,81	86,81	84,44	–5,95
Виробництво меблів; іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	66,52	71,50	59,39	57,93	68,04	69,62	3,10
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	*99,58*	*99,52*	*91,37*	*99,48*	*99,56*	*99,60*	*0,02*
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	*97,66*	*97,45*	*96,90*	*96,56*	*97,06*	*96,93*	*–0,73*

*розраховано авторами за даними [8].

Згідно п. 252.20 р*озділу* IX «Рентна плата» [7] ставки рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин, а саме видобуток природного газу, з покладів до 5000 м становлять 29 %, з

покладів понад 5000 м – 14 %, відповідно, а на видобуток газового конденсату майже удвічі вищі: 21 та 49 %. *В Україні здійснюється становлення офіційних правил на газовому ринку, запроваджено формальні правила з метою залучення реальних іноземних інвесторів, здійснюється* лобіювання зменшення рентних платежів на видобуток природного газу, який планують знизити до 12 % (для свердловин глибиною до 5 км) і до 6 % (для свердловин глибше 5 км). Такі показники планують закріпити до 2023 р. Технологічними інноваціями, що використовуються у АТ «Укргазвидобування» є використання дотискувальних компресорних станцій і технології гідророзриву. Так, у 2017 р. шляхом проведення тендерів з розподілу 13 млрд грн на розвідувальне буріння, досягли формування інтеграційних зв'язків з іноземними компаніями – Exalo Drilling S.A. (Польща, PGNIG), Crosco Integrated Drilling & Well Services Ltd (Хорватія), Xinjiang Beiken Energy Engineering Co. (Китай), «Білоруснєфть», Tacrom Services (Румунія). Компанія АТ «Укргазвидобування» інвестує ресурси в збільшення видобутку при-родного газу: з 14,5 млрд м^3 у 2015 та 2016 роках до 15,2 млрд м^3 – у 2017 р., 16,5 млрд м^3 – у 2018 р., 18,3 млрд м^3 – у 2019 р., 20,1 млрд м^3 – у 2020 році. Проте, із 13 млрд грн можна прогнозувати об'єктивні «втрати» від 4 до 5 млрд грн, оскільки значна кількість розвідувальних свердловин (40–60 %) є безперспективними, за теорією ймовірності припущено за показниками минулих розвідувальних робіт, а отже, очікувати швидкого зростання видобутку не варто.

Лідером *серед приватних компаній на газовому ринку України є* компанія ПрАТ «Нафтогазвидобування», чим підтримує реноме свого власника – провідного бізнесмена України. Начасі в Україні розглядають питання про визначення подальшої долі другого лідера, щодо розділення НАК «Нафтогаз України», а саме розглядають три варіанти розвитку подій: залишити під контролем держави, вивести на IPO, провести приватизацію контрольного пакета акцій під інвестиційні зобов'язання. У разі розподілу НАК «Нафтогаз України» відбудеться вплив на функціонування АТ «Укргазвидобування». Отже, стрімке зростання показників ступеня локалізації виробництва добувної промисловості пов'язано не з активізацією емерджентних властивостей промислових підприємств даного виду промислової діяльності, а з більш банальними наслідками дій – здійснення переробки технологічної нафти в нафтопродукти з трубопроводів, що простоюють, тим самим використавши стратегічний запас країни.

Динаміка показників ступеня локалізації за видами переробної діяльності промисловості з використанням національної сировини та комплектуючих вітчизняного виробництва (за проміжним споживанням), характеризується більш повільними темпами імпортозаміщення. Ступінь локалізації складає у 2018 р. 56,82 %, що порівняно з відповідним показником 2013 р. є вищий на 13,38 %, тобто українська переробна промисловість в загальних показниках даної вартості має більшу частку національної сировинної складової. У складі переробної промисловості слід виділити стрімке зростання показників за окремими видами переробної діяльності, а саме виробництво: текстильне, одягу, шкіри та інших матеріалів з показників 2013 р. –129,32 % ступінь локалізації виріс до 18,83 % на 148,15 %, проте показник все одно характеризує стан імпортозалежності даного виду діяльності переробної промисловості; продуктів нафтоперероблки –107,40 % у 2013 р. до 6,05 % у 2018 р. (на 113,45 % збільшення); основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів –109,14 % у 2013 р. до 34,48 % у 2018 р. (на 143,62 % більше); комп'ютерів, електронної та оптичної продукції –348,15 % у 2013 р. до –98,63 % у 2018 р. (збільшення на 249,53 %); автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів –290,92 % у 2013 р. до –57,07 % у 2018 р. (більше на 233,85 %). Динаміка змін споживання національних ресурсів у промисловості України свідчить про стрибкоподібну позитивну тенденцію у 2015–2017 рр. (рис. 1).

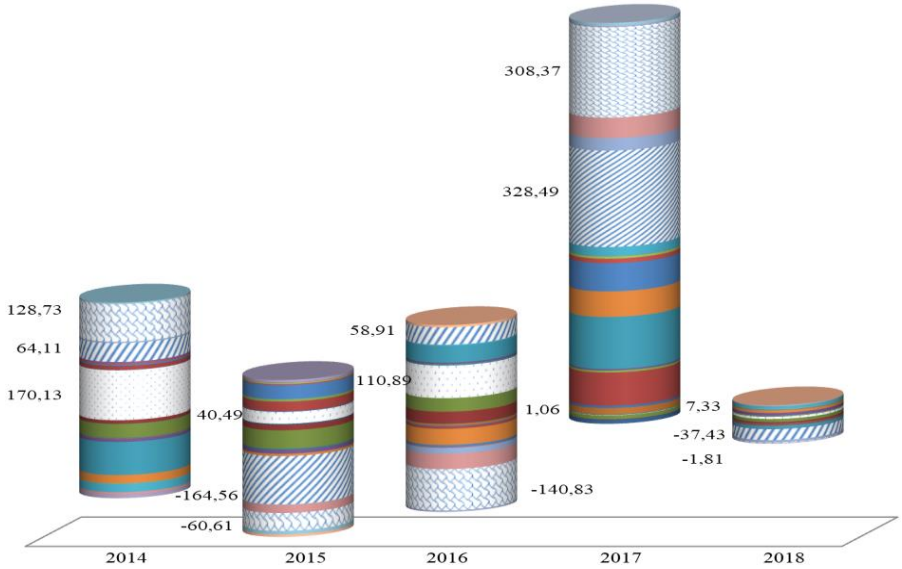

Рис. 1. Динаміка концентрації зміни у використанні національних ресурсів промисловості України, %*

*розраховано авторами за даними [8].

Від'ємне значення показників ступеня локалізації свідчить про перевищення суми використаної імпортної сировини та комплектуючих виробів (за проміжним споживанням) над сумою використання продукції в основних цінах. Отже, серед усіх видів переробної промисловості мають від'ємне значення виробництво хімічних речовин і хімічної продукції, виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угрупувань, виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції та виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів. У 2018 р. відбувається уповільнення частки використання національних ресурсів у промисловості України, тому зазначимо, що на загальний приріст у розмірі 13,77 % у 2013–2018 рр. вплинули заходи з використання стратегічного запасу сирої нафти та природного газу. Це тимчасова тенденція, яка проявила себе вже у 2018 р., коли показники значно зменшились. Найбільший позитивний стрибок у динаміці використання національних ресурсів належить виробництву комп'ютерів, електронної та оптичної продукції у 2017 р.

Таблиця 2

Динаміка показників імпортозалежності виробництва за видами промислової діяльності України, %*

Вид промислової діяльності	Ступінь локалізації за роками						Відхилення 2018/2013, %
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Промисловість	***52,69***	***52,00***	***55,30***	***53,97***	***39,30***	***38,92***	***–13,77***
Добувна промисловість	*84,60*	*72,90*	*91,50*	*51,57*	*50,67*	*45,33*	*–39,27*
Добування кам'яного та бурого вугілля	38,19	85,39	148,22	101,83	88,74	77,92	39,73
Добування сирої нафти та природного газу	403,46	233,34	192,84	81,96	80,90	73,57	–329,89
Добування металевих руд, інших корисних копалин та розробки кар'єрів; надання допоміжних послуг у сфері добувної промисловості	7,63	9,19	12,74	9,41	7,22	6,19	–1,44
Переробна промисловість	*56,56*	*57,68*	*57,72*	*64,32*	*42,36*	*43,18*	*–13,38*
Виробництво харчових продуктів; напоїв та тютюнових виробів	18,66	17,71	15,19	18,69	10,43	11,32	–7,35
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри та інших матеріалів	229,32	215,33	182,65	189,34	76,85	81,17	–148,15
Виробництво деревини, паперу; поліграфічна діяльність та тиражування	44,51	44,79	37,55	36,76	29,62	27,37	–17,14
Виробництво коксу та коксопродуктів	6,14	17,69	31,34	25,26	20,20	10,57	4,43
Виробництво продуктів нафтоперероблки	207,40	320,01	317,49	260,43	83,04	93,95	–113,45
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	117,34	145,87	153,90	208,79	121,66	112,36	–4,98
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	209,14	203,74	157,48	164,22	67,88	65,52	–143,62
Виробництво гумових і пластмасових виробів	83,48	78,90	75,21	76,77	61,82	61,98	–21,50
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	29,56	30,50	26,64	27,35	18,98	17,70	–11,85
Металургійне виробництво	15,94	12,42	11,20	12,18	11,53	12,41	–3,53
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	69,62	98,56	98,59	94,84	63,99	54,11	–15,51
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	448,15	384,05	548,60	489,69	161,20	198,63	–249,53
Виробництво електричного устаткування	86,18	81,69	82,54	102,42	59,75	67,30	–18,87
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угрупувань	140,18	147,52	176,04	228,81	159,01	157,18	17,00
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	390,92	262,19	322,81	463,64	155,27	157,07	–233,85
Виробництво інших транспортних засобів	9,61	22,56	13,68	17,19	13,19	15,56	5,95
Виробництво меблів; іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	33,48	28,50	40,61	42,07	31,96	30,38	–3,10
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	*0,42*	*0,48*	*8,63*	*0,52*	*0,44*	*0,40*	*–0,02*
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	*2,34*	*2,55*	*3,10*	*3,44*	*2,94*	*3,07*	*0,73*

*розраховано авторами за даними [8].

Величезний потенціал галузі легкої промисловості (текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри та інших матеріалів) нівелюється при неефективній зовнішньоекономічній діяльності промислових підприємств, тому слід переглянути «звичку» експортувати сировинні продукти, доводити їх до кінцевого

вигляду на благо національної економіки, а не наповнювати бюджети інших країн світу [6, с. 54]. Це можливо досягти завдяки впровадженню інновацій та залученню іноземних інвестицій у легку промисловість. Тільки таким чином, можливе здійснення захисту від численного переліку ризиків у зовнішньоекономічній діяльності підприємств легкої промисловості України [2, с. 21].

Зміни ступеня локалізації виробництва за видами промислової діяльності України у 2013–2018 рр. у % до попереднього року наведені у таблиці 3.

Таблиця 3

Зміни ступеня локалізації виробництва за видами промислової діяльності України у % до попереднього року*

Вид промислової діяльності	Відхилення за роками					Середнє значення тенденції
	2014	2015	2016	2017	2018	
Промисловість	***0,69***	***–3,30***	***1,33***	***14,67***	***0,38***	***2,75***
Добувна промисловість	*11,69*	*–18,59*	*39,93*	*0,90*	*5,34*	*7,85*
Добування кам'яного та бурого вугілля	-47,19	-62,83	46,39	13,10	10,82	–7,95
Добування сирої нафти та природного газу	170,13	40,49	110,89	1,06	7,33	65,98
Добування металевих руд, інших корисних копалин і розробка кар'єрів; надання допоміжних послуг у сфері добувної промисловості	–1,56	–3,55	3,33	2,19	1,03	0,29
Переробна промисловість	*–1,12*	*–0,04*	*–6,60*	*21,97*	*–0,82*	2,68
Виробництво харчових продуктів; напоїв та тютюнових виробів	0,95	2,52	–3,50	8,26	–0,88	1,47
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри та інших матеріалів	13,99	32,68	–6,69	112,49	–4,32	29,63
Виробництво деревини, паперу; поліграфічна діяльність та тиражування	–0,28	7,24	0,79	7,13	2,26	3,43
Виробництво коксу та коксопродуктів	–11,55	–13,65	6,08	5,06	9,63	–0,89
Виробництво продуктів нафтопереробки	–112,61	2,52	57,05	177,39	–10,91	22,69
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	–28,53	–8,02	–54,90	87,13	9,31	1,00
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	5,40	46,26	–6,74	96,34	2,35	28,72
Виробництво гумових і пластмасових виробів	4,58	3,69	–1,56	14,94	–0,16	4,30
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	–0,94	3,86	–0,71	8,37	1,28	2,37
Металургійне виробництво	3,52	1,22	–0,98	0,66	–0,88	0,71
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	–28,94	–0,03	3,76	30,84	9,88	3,10
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	64,11	–164,56	58,91	328,49	–37,43	49,91
Виробництво електричного устаткування	4,49	–0,86	–19,88	42,67	–7,55	3,77
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угрупувань	–7,34	–28,52	–52,78	69,81	1,83	–3,40
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	128,73	–60,61	–140,83	308,37	–1,81	46,77
Виробництво інших транспортних засобів	–12,95	8,88	–3,52	4,00	–2,37	–1,19
Виробництво меблів; іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	4,98	–12,11	–1,46	10,11	1,58	0,62
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	*–0,06*	*–8,15*	*8,11*	*0,08*	*0,03*	*0,00*
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	*–0,21*	*–0,55*	*–0,34*	*0,50*	*–0,13*	*–0,15*

*розраховано авторами за даними таблиці 2 та [8].

Динаміка показників імпортозалежності виробництва за видами промислової діяльності України за 2013–2018 рр. відображена у таблиці 2. Дана динаміка протилежна ступеню локалізації. Так, лідером «рейтингу» імпортозалежності за «споживанням» імпортної сировини у промисловості України котрий рік поспіль залишається виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, на другому місці – виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів.

Місце першості у рейтингу імпортозалежності у промисловості України за швидкістю «відмови» від імпортної сировини належить добуванню сирої нафти та природного газу з показником середнього приросту у 2013–2018 рр. «плюс» 65,98 %. Розподіл українського машинобудування за методологією Державної служби статистики України складається із п'яти видів діяльності у переробній промисловості, а саме: виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції; виробництво електричного устаткування; виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угрупувань; виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів; виробництво інших транспортних засобів, характеризується вкрай стійкою імпортозалежною динамікою. За результатами динаміки концентрації використання імпортної

сировини (за проміжним споживанням) у машинобудуванні в переробній промисловості України у 2013–2018 рр. найбільша частка належить виробництву автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів, ступінь локалізації у 2018 р. складає –57,07 %, що в контексті поведінкової економіки можна віднести до ірраціональної поведінки суб'єктів господарювання, так як вартість імпортної сировини (за проміжним споживанням) домінує над вартістю використання продукції в основних цінах. Така тенденція функціонування галузі машинобудування є результатом приєднання України до міжнародних виробничих мереж та ланцюгів створення доданої вартості. Середній рівень динаміки ступеня локалізації машинобудування України у 2013–2018 рр. показують стабільну траєкторію негативного стану (рис. 2). У 2017 р. ступінь локалізації машинобудування України склав –9,68 %, а у 2018 р. –19,15 %, що характеризує галузь як імпортозалежну, водночас, у виробництві кожна 1,968 грн імпортної сировини варта 1 грн готової продукції.

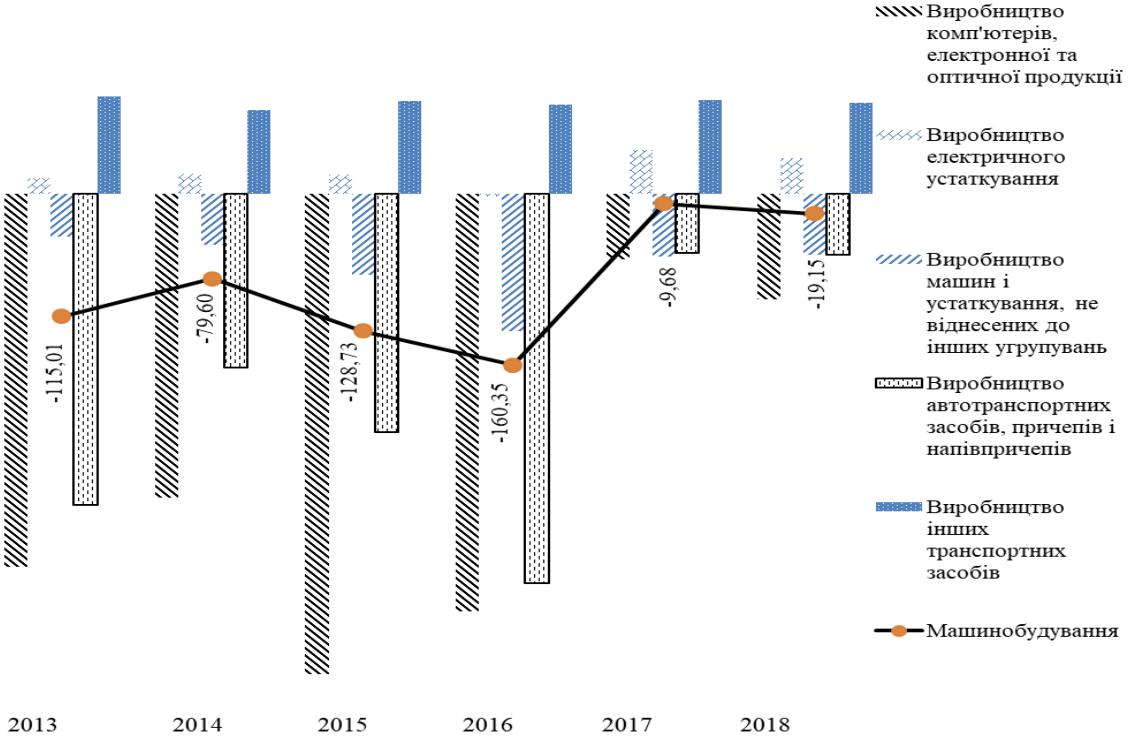

Рис. 2. Динаміка ступеня локалізації машинобудування у переробній промисловості України, %*

*розраховано та побудовано авторами за даними [8].

У 2018 р. показник ще нижче 1,1915 грн імпортної сировини дорівнює 1 грн готової продукції. Результати розрахунків динаміки показали, що коефіцієнти ступеня локалізації знаходяться постійно у від'ємній зоні, якій характерні дотаційний стан або «проїдання» капіталу. Водночас, порівняно із динамікою чистого прибутку підприємств машинобудування, слід зазначити, що спостерігаються позитивна тенденція у 2017–2018 рр. Отже, промисловість України в повній мірі входить до виробничих мереж та ланцюгів створення доданої вартості. Тому для цілей формування інтеграційного механізму розвитку промислових підприємств, слід окреслити ключові питання щодо переваг та недоліків функціонування інтегрованих структур у промисловості України, що згруповано у таблиці 4.

Особливостями інтеграційних зв'язків у машинобудуванні є наявність перехресного володіння акціями, наприклад, ПрАТ «Українська Автомобільна Корпорація» та ПрАТ «Запорізький автомобілебудівний завод». Серед значної кількості підприємств переробної промисловості сконцентруємо увагу на оцінювані результативності діяльності та інтеграційних зв'язках машинобудівних підприємств. Інтеграційні зв'язки машинобудівних підприємств переробної промисловості України згруповано у таблиці 5. Інтегровані зв'язки характеризуються вертикальними послідовними діями у процесі постачання ресурсів, виробництва, реалізації, післяпродажного та сервісного обслуговування. Результатом ефективної інтеграції виробничо-збутових бізнес-процесів об'єднання на виході є економічно вигідні умови для виробництва, реалізації, сервісного обслуговування продукції, ефективне управління процесами, реалізація можливостей ефективного використання потужностей, оптимізація бізнес-процесів на кожному із етапів виробничо-збутового ланцюга доданої вартості [11].

Оцінювання ефективності реалізації інтеграційних процесів здійснюється із використання економіко-математичного моделювання за певною послідовністю етапів реалізації. Так, Voynarenko M. & etc. представили концептуальну схему економічної діагностики, що орієнтована на визначення впливу інноваційних бізнес-процесів та розвиток управління інтегрованими ланцюгами витрат для цілей кластеризації [12], яка систематизує процеси економічного оцінювання.

Таблиця 4

Переваги та недоліки функціонування інтегрованих структур у промисловості України*

Вид промисловості	Переваги створення інтегрованих структур	Недоліки створення інтегрованих структур	Приклад інтегрованих структур у машинобудуванні та переробній промисловості України
Горизонтальна інтеграція			
Види промисловості, виробництво в яких не залежить від сезонності постачання сировини, які мають необхідність розширеної мережі збуту (кондитерська, пивоварна, тютюнова) та інші галузі (молочна, хлібопекарська	Збільшення ринкової частки; посилення конкурентних позицій; впив на встановлення та утримання ціни на ринку; єдині стандарти якості; юридичний та фінансовий контроль над структурними одиницями; скорочення управлінських ланок з 5–12 до 3–4, що впливає на прискорення процесу отримання інформації та прийняття рішень	Монополізація ринку; ризики від втрати диференціації продукції; зростання витрат на навчання персоналу; збільшення витрат на інтегровані системи управління; поява додаткових витрат, пов'язаних оптимізацією та стандартизацією бізнес-процесів	Корпорація «Рошен», яка входить до структури СІІ Конфекшнарі інвестментс лімітед, Рошен Юроп БІ.ВІ., Рошен ГРУП С.А.Р.Л., керуюча компанія ТОВ «Центрально-європейська конди-терська компанія». **ТОВ «Білоцерківський завод «Трібо»,** ТОВ «ANLAS» (Латвія), ЗАТ «Скінест Балтія» (Литва), фірма «Хабі Керешкіделмі ЄС Сцолгатато» КФТ (Угорщина), ТОВ «Тегета моторс» (Грузія), ТОВ «Автодизель» Республіка (Казахстан), ТОВ СП «Агропіесе ТГР Груп» (Молдова), ТОВ «ВЕАМІС» (Білорусь) та ін., ТОВ «ТК ДАФМИ» (Російська Федерація) та ін. ПрАТ «Харківська бісквітна фабрика», до склау входять ПАТ «Харківська бісквітна фабрика» та ПАТ «Конди-терська фабрика «Харків'янка»
Вертикальна інтеграція			
Галузі, які залежать від сировинного фактора (добувна промисловість, переробна промисловість, зокрема цукрова, молочна, м'ясопереробна, виноробна, олійножирова) та інші галузі (пивоварна, хлібопекарська	Безперебійне забезпечення виробництва сировиною потрібної якості; подвійне двічі звільнення від ПДВ (на етапі передачі вугілля і руди), тобто призводить до 20 % зниження собівартості одиниці продукції; безвідходне виробництво; повний юридичний та фінансовий контроль над структурними одиницями; Зниження трансакційних витрат; економія на трансферному ціноутворенні	Вразливість при вилученні однієї з ланок вертикального ланцюга; збільшення загальної суми постійних витрат, що зумовлено збільшенням важелів управління; ризики зниження сукупного попиту на продукцію	ФПГ «SCM Limited» керуюча компанія АТ «Систем Кепітал Менеджмент» **(ПрАТ «ДТЕК Шахта Комсомолець Донбасу»,** АТ «ДТЕК Октябрьска ЦЗФ», ТОВ «ДТЕК Добропілля-вугілля», АТ «ДТЕК Західенерго», АТ «ДТЕК Дніпроенерго», ПрАТ «ДТЕК» та ін.; АТ «Укргазвидобування» входить 10 підприємств. Філія бурове управління «Укрбургаз» – найбільше бурове підприємство в Україні, має 4 відділення бурових робіт, відділення технологічного транспорту та спецтехніки; МХП – агропромисловий холдинг, до складу якого входять підприємства з повним (закритим циклом) виробництва – від збору та переробки урожаю до виробництва с/г техніки і виготовлення готової продукції
Конгломератна інтеграція			
Об'єднання підприємств різних галузей промисловості	Диверсифікація діяльності; зростання прибутковості виробництва, завдяки розширенню сфери діяльності; зменшення господарських ризиків; захоплення ринкової частки на інших ринках; лобіювання інтересів	Створення надмірно великої організаційної структури; розгалуженість призводить до погіршення управління структурними одиницями; ризики, пов'язані з втратами при падінні сукупного попиту	ТОВ «Гетьман» (лікеро-горілчана, овочеконсервна, кондитерська галузі); ВАТ «Чумак» (плодоовочеконсервна, олійно-жирова галузі) компанія NESTLÉ (кава, напої, кондитерські вироби, кулінарія (холодні соуси, приправи, супи), дитяче та спеціальне харчування, готові сніданки, корми для домашніх тварин, морозиво)

*розроблено та згруповано авторами.

Інтеграційні зв'язки машинобудівних підприємств автомобільної промисловості України зосереджені в основному на співпраці зі світовими лідерами, зокрема, такими як Audi, Seat Volkswagen Group ŠKODA Auto a.s. (Чехія), VW RSO BP (Угорщина),ТОВ «Хюндай Мотор Україна», GM «Opel», DaimlerChrysler, Daewoo, GM DAT, ВАЗ, TATA, Chery, Ford, Chevrolet, Kia Motors Corporation. Виробництво орієнтоване в основному на споживачів автомобілів класу С, проте велику частку в машинобудуванні займає виробництво важкої техніки для АПК та військового комплексу. Weichai Power, Proforce Limited, КП «НВК «Іскра», ПрАТ «Росава» працюють у тісній співпраці за контрактами зі Збройними Силами України, ДП «Альфа Лаваль Україна», ДП «Сименс Україна», GEA Group. Використовує обладнання фірм FAT і GUT (Німеччина) при виготовленні сумішей для ливарних форм. Таким чином, об'єктивними умовами формування та функціонування інтегрованих корпоративних структур є потреби економіки й стану галузі, що зумовлені техніко-технологічними причинами, монополістичними прагненнями та націлені на зниження витрат. Формування інтеграційних механізмів надають можливість залучати інвестиції або досягти консолідації капіталів з метою отримання високих прибутків. Джерелом стратегічних переваг для учасників інтегрованих структур є конкурентні переваги, які учасники набувають за рахунок передачі технологій, знань та навичок у ланцюгах створення доданої вартості. Джерелами конкурентних переваг є активізація латентних проявів емерджентних властивостей, що спонукають до технологічного розвитку, забезпечення ресурсами, завоювання ринку тощо.

Таблиця 5

Інтеграційні зв'язки машинобудівних підприємств автомобільної промисловості України*

Назва підприємства	Чистий дохід від реалізації продукції за 2018 р., тис. грн	Кінцевий бенефіціарний власник (контролер)	Вид промислової діяльності	Технологічний вид складання	Співпраця та інтеграційні зв'язки із світовими лідерами	Інтеграційні зміни та трансформації
ПрАТ «Єврокар»	2571705	ПрАТ «АТ Атолл Холдінг» (засновник: Боярин О.П.)	Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	Крупновузлове (SKD), дрібновузлове (MKD)	Audi, Seat Volkswagen Group ŠKODA Auto a.s. (Чехія), VW RSO BP (Угорщина)	Сформовано автомобільний кластер: ПрАТ «Єврокар», індустріальний парк «Соломоново», ТОВ «Сезпарксервіс» за підтримки Закарпатської облдержадміністрації
ПрАТ Автомобільна компанія «Богдан Моторс»	69872	Немає через відсутність особи**	Виробництво автотранспортних засобів	Крупновузлове (SKD), дрібновузлове (MKD)	ТОВ «Хюндай Мотор Україна»	З 1999 р. компанія «Хюндай Мотор Україна» – імпортер та дистриб'ютор марки Hyundai. У 2009 р. відбулось об'єднання виробничих майданчиків. У 2011 р. компанія «Богдан-Індустрія» представляє в Україні китайський бренд GreatWall. З 2013 р. компанія «Богдан Автотрейд» представляє в Україні автомобілі китайського виробника JAC
ПрАТ «Українська Автомобільна Корпорація» та ПрАТ «Запорізький автомобілебудівний завод»	2350000	Васадзе Т. Ш.	Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів	Повномасштабне виробництво (CKD), крупновузлове виробництво (SKD)	GM «Opel», DaimlerChrysler, Daewoo, GM DAT, ВАЗ, TATA, Chery, Ford, Chevrolet, Kia Motors Corporation. Виробництво орієнтоване в основному на споживачів автомобілів класу С	У 2007 р. ПрАТ «Українська Автомобільна Корпорація» і General Motors створюють спільне підприємство та 82 % акцій ВАТ «АвтоЗАЗ» набуває право власності ПрАТ «Українська Автомобільна Корпорація»
	231191		Виробництво автотранспортних засобів	CKD, SKD та дрібновузлове (MKD)		У 2010 р. дилерський центр «Автомобільний Дім Україна – Мерседес-Бенц» створює AMG Performance Center
ПрАТ «АвтоКрАЗ»	976356	Немає через відсутність особи**		Крупновузлове (SKD)	Weichai Power, Proforce Limited, КП «НВК «Іскра», ПрАТ «Росава», Збройні Сили України	Суб'єкт здійснення експорту «Спецекспортер» товарів військового призначення власного виробництва та імпорт товарів військового призначення для потреб власного виробництва з більш, ніж 50-ти країн
ПрАТ «Калинівський машинобудівний завод»	186037	Болдирєв О. О., Іщошкін О.М., Ходос А. І.	Виробництво машин і устаткування для виготовлення харчових продуктів і напоїв, переробки тютюну	Повномасштабне виробництво промислового устаткування, яке прирівнюється до крупновузлового (SKD)	ДП «Альфа Лаваль Україна», ДП «Сименс Украина», GEA Group	Представництва підприємства знаходяться в Білорусі, Росії та Туреччини. Завдяки співпраці з GEA Group впроваджують програму управління інноваціями. На GEA Group впроваджена IT-система InnoVate для генерації ідей і забезпечення їх зрілості
ПрАТ «Новокраматорський машинобудівний завод»	5650000	Перелік засновників за акціями простих бездокументарних іменних	Виробництво машин і устаткування для металургії	Спеціалізоване виробництво устаткування для металургії, крупновузлове (SKD),	Використовується обладнання фірм FAT і GUT (Німеччина) при виготовленні сумішей для ливарних форм	Найбільше в Європі підприємство індивідуального важкого машинобудування

*складено автором за даними фінансової звітності та офіційної інформації промислових підприємств;

**відповідно до п. 20 ст. 1 ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Висновки. В цілому, у промисловості України ступінь імпортозалежності вітчизняного виробництва знаходиться в межах порогових значень, проте присутні негативні тенденції показника, він поступово зменшується. Це характеризується його спрямуванням на зменшення частки імпортної сировини у виробництві вітчизняної продукції. Така тенденція є результатом набуття позитивного досвіду у реалізації та впровадженні процесних інновацій та інтеграційних бізнес-процесів в промисловості при формуванні інтеграційних виробничих ланцюгів. Домінують вертикально-інтегровані структури в добувній та переробній промисловості (цукрова, молочна, м'ясопереробна, виноробна, олійножирова). Розвиток горизонтально-інтегрованих структур зазначається у видах промисловості, виробництво в яких не залежить від сезонності постачання сировини, які мають необхідність розширеної мережі збуту (кондитерська, пивоварна, тютюнова) та інші галузі (молочна, хлібопекарська). Слід відмітити посилення інтеграційних процесів із світовими лідерами в автомобільній промисловості України. Такі інтеграційні прагнення в першу чергу спричинені техніко-технологічною потребою галузі машинобудування. Посилення інтеграційних механізмів сприятиме залученню інвестицій та консолідації капіталів з метою отримання високих прибутків. Результатом реалізації інтеграційного процесу у ланцюгах створення доданої вартості мають стати активізація латентних проявів емерджентних властивостей, що спонукають до технологічного розвитку, забезпечення ресурсами, завоювання ринку тощо.

Література

1. Буряк П.Ю. Інтегровані підприємницькі структури: перспективи розвитку в Україні. Л.: Логос, 2003. 564 с.
2. Войнаренко М.П. Кравченко Л.В. Зовнішньоекономічна безпека підприємств легкої промисловості. Економічні перспективи підприємництва в Україні : зб. матеріалів Всеукр. Інтернет-конф. (27–28 жовтня 2016 р., Ірпінь). Ірпінь : Університет ДФС України, 2016. Т. 1. 552 с. (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 78). С. 17–22.
3. Гончар О. І. Хачатрян В.В. Інноваційність – сучасна умова розвитку підприємницького потенціалу Підприємництво і торгівля, 2018. Вип. 23. С. 77-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Torg_2018_23_15. (дата звернення 11.09.2020)
4. Горбачевська О.В. Розвиток інтегрованих підприємницьких структур в економічній системі України. Актуальні проблеми економіки, 2014, №5(155). С. 166-170 (дата звернення 19.09.2020).
5. Гурочкіна В.В. Інноваційний потенціал підприємства: сутність та система захисту. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2015. № 5 (21). С. 51-57. URL: https://economics.opu.ua/files/archive/2015/No5/51.pdf (дата звернення: 10.01.2020)
6. Гурочкіна В.В. Кравченко Л.В. Світові тренди та перспективи розвитку підприємств легкої промисловості України. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України (економічні науки): електронне наукове видання. 2019. № 2. С. 46-66. DOI: https://doi.org/10.33244/2617-5940.2.2019.46-66 439 (дата звернення: 10.01.2020).
7. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: від 02.12.2010 р. № 2755–VI URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755–17 (дата звернення: 19.09.2020)
8. Таблиця «витрати–випуск» (у цінах споживачів) міжгалузевого балансу України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 19.06.2020)
9. Шацька З.Я. Інтеграційні форми підприємницьких структур в світовій економічній системі. Ефективна економіка. Електронне наукове фахове видання URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/47.pdf (дата звернення 19.09.2020).
10. Шовкун І. А. Локалізація виробництва – світова практика та висновки для України. Економіка і прогнозування, 2017. № 2. С. 31-56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2017_2_4. (дата звернення 19.09.2020)

11. Voynarenko M. Modeling the influence of economic factors on the management of business processes of cluster association enterprises / M. Voynarenko, M. Dykha, V. Hurochkina, O. Menchynska // Espacios. 2020. 41(12). http://revistaespacios.com/a20v41n12/a20v41n11p17.pdf

12. Voynarenko, M., Menchynska, O., Varnalii, Z., & Hurochkina, V. (2019). Estimation of Innovative Business Processes of the Enterprises in Conditions of Emergence Economics. 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019), Advances in Economics, Business and Management Research, V. 95, 161-166. URL: https://www.atlantis-press.com/article/125917640. DOI: https://doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.32

References

1. Buriak P.Iu. (2003). Intehrovani pidpryiemnytski struktury: perspektyvy rozvytku v Ukraini. [Integrated business structures: prospects for development in Ukraine]. L.: Lohos,. 564 s.

2. Voinarenko M.P. Kravchenko L.V. (2016). Zovnishnoekonomichna bezpeka pidpryiemstv lehkoi promyslovosti. [Foreign economic security of light industry enterprises]. Ekonomichni perspektyvy pidpryiemnytstva v Ukraini : zb. materialiv Vseukr. Internet-konf. (27–28 zhovtnia 2016 r., Irpin). Irpin : Universytet DFS Ukrainy. T. 1. 552 s. (Seriia «Podatkova ta mytna sprava v Ukraini», t. 78). S. 17–22.

3. Honchar O. I. Khachatrian V.V. (2018). Innovatsiinist – suchasna umova rozvytku pidpryiemnytskoho potentsialu Pidpryiemnytstvo i torhivlia [Innovation is a modern condition for the development of entrepreneurial potential]. Vyp. 23. S. 77-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Torg_2018_23_15. (data zvernennia 11.09.2020)

4. Horbachevska O.V. (2014). Rozvytok intehrovanykh pidpryiemnytskykh struktur v ekonomichnii systemi Ukrainy. [Development of integrated business structures in the economic system of Ukraine]. Aktualni problemy ekonomiky, №5(155). S. 166-170 (data zvernennia 19.09.2020).

5. Hurochkina V.V. (2015). Innovatsiinyi potentsial pidpryiemstva: sutnist ta systema zakhystu. [Innovative potential of the enterprise: essence and system of protection]. Ekonomika: realii chasu. Naukovyi zhurnal. № 5 (21). S. 51-57. URL: https://economics.opu.ua/files/archive/2015/No5/51.pdf (data zvernennia: 10.01.2020)

6. Hurochkina V.V. Kravchenko L.V. (2019). Svitovi trendy ta perspektyvy rozvytku pidpryiemstv lehkoi promyslovosti Ukrainy. [World trends and prospects for the development of light industry enterprises in Ukraine]. Zbirnyk naukovykh prats Universytetu derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy (ekonomichni nauky): elektronne naukove vydannia.. № 2. S. 46-66. DOI: https://doi.org/10.33244/2617-5940.2.2019.46-66 439 (data zvernennia: 10.01.2020).

7. Podatkovyi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]. [Elektronnyi resurs]: vid 02.12.2010 r. № 2755–VI URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755–17 (data zvernennia: 19.09.2020)

8. Tablytsia «vytraty–vypusk» [Table "costs-output"]. (u tsinakh spozhyvachiv) mizhhaluzevoho balansu Ukrainy. URL: http://www.ukrstat.gov.ua (data zvernennia: 19.06.2020)

9. Shatska Z.Ia. (2019). Intehratsiini formy pidpryiemnytskykh struktur v svitovii ekonomichnii systemi. [Integration forms of business structures in the world economic system]. Efektyvna ekonomika. Elektronne naukove fakhove vydannia URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/47.pdf (data zvernennia 19.09.2020).

10. Shovkun I. A. (2017). Lokalizatsiia vyrobnytstva – svitova praktyka ta vysnovky dlia Ukrainy. [Localization of production - world practice and conclusions for Ukraine]. Ekonomika i prohnozuvannia, 2017. № 2. S. 31-56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2017_2_4. (data zvernennia 19.09.2020)

11. Voynarenko M., Dykha M., Hurochkina V., Menchynska O. (2020) Modeling the influence of economic factors on the management of business processes of cluster association enterprises. Espacios. 41(12). http://revistaespacios.com/a20v41n12/a20v41n11p17.pdf

12. Voynarenko, M., Menchynska, O., Varnalii, Z., & Hurochkina, V. (2019). Estimation of Innovative Business Processes of the Enterprises in Conditions of Emergence Economics. 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019), Advances in Economics, Business and Management Research, V. 95, 161-166. URL: https://www.atlantis-press.com/article/125917640. Retried from: https://doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.32

Надійшла / Paper received: 12.05.2020 Надрукована / Paper Printed : 05.06.2020